

УДК 378.013(43)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-867-877](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-867-877)

Ордіна Лариса Леонідівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософських та політичних наук Білоцерківського національного аграрного університету, м. Біла Церква, тел.: (050) 168-23-21, <https://orcid.org/0000-0003-4127-6225>

ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНО-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ У КУЛЬТУРОТВОРЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Когнітивно-культурний поліморфізм вищої освіти в Україні припускає, що освітні установи поєднують у собі школу когнітивних ролей та школу національно-культурного досвіду, педагогічний інструментарій яких синхронізований за допомогою творчої реалізації особистості культуро творчими засобами пізнання світу. Ключем до вирішення такого завдання є звернення освіти до творчих сил майбутніх фахівців, що визначає соціокультурну стратифікацію, механізми життєдіяльності індивіда у розкритті когнітивних, творчих здібностей, психічну реконструкцію етнокультурного змісту особистості, оволодіння пізнавальними стилями, співзвучними культурі майбутнього.

Системне та поетапне формування когнітивно-культурної компетенції студентів у культуро творчому середовищі закладу вищої освіти сприяє оптимальній підготовці з навчальних дисциплін, що вивчаються, адаптації до умов навчання, успішної навчально-пізнавальної діяльності. У дослідженні під когнітивно-культурною компетенцією студентів розуміємо його готовність до діяльності, самоорганізації та розвитку пізнавальної сфери, постійного підвищення соціокультурного рівня, як системи ідей та цінностей, рефлексії, актуалізації потенціалу до самостійного набуття нових знань та умінь.

Структура когнітивно-культурної компетенції студентів включає мотиваційний, когнітивно-операційний, творчо-діяльнісний, оцінювальний компоненти, які взаємопов'язані та інтегративні та мають універсальні специфічні складники. Ефективною є модель формування когнітивно-культурної компетенції, яка враховує логіку та єдність блоків: організаційно-цільового, змістовно-технологічного та оцінювально-результативного.

Для успішного формування когнітивно-культурної компетенції студентів у культуро творчому середовищі ЗВО виявлено наступні педагогічні умови: підвищення мотивації та орієнтація освітнього процесу на суб'єктність особистості студента; підбір змісту, методів та форм навчання, що забезпечують інтеграцію процесу формування когнітивно-культурної компетенції.

Ключові слова: когнітивно-культурна компетенція, культуро творче середовище, когнітивне навчання.

Ordina Larysa Leonidivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophical and Political Sciences, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, tel.: (050) 168-23-21, <https://orcid.org/0000-0003-4127-6225>

FORMATION OF COGNITIVE-CULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS IN THE CULTURAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Abstract. Cognitive and cultural polymorphism of higher education in Ukraine suggests that educational institutions combine a school of cognitive roles and a school of national and cultural experience, the pedagogical tools of which are synchronized through the creative realization of the individual with cultural and creative means of knowing the world. The key to solving such a problem is the appeal of education to the creative forces of future specialists, which determines socio-cultural stratification, mechanisms of individual life activity in the disclosure of cognitive, creative abilities, mental reconstruction of the ethno cultural content of the personality, mastery of cognitive styles consonant with the culture of the future.

Systematic and phased formation of students' cognitive and cultural competence in the cultural and creative environment of a higher education institution contributes to optimal preparation in the academic disciplines being studied, adaptation to learning conditions, and successful educational and cognitive activity. In the study, the cognitive and cultural competence of students is understood as their readiness for activity, self-organization and development of the cognitive sphere, constant improvement of the socio-cultural level, as a system of ideas and values, reflection, and actualization of the potential for independent acquisition of new knowledge and skills.

The structure of students' cognitive and cultural competence includes motivational, cognitive-operational, creative-activity, and evaluative components, which are interconnected and integrative, and have a universal specific component. An effective model for the formation of cognitive and cultural competence is one that takes into account the logic and unity of the following blocks: organizational-targeted, content-technological, and evaluative-effective.

For the successful formation of cognitive and cultural competence of students in the cultural and creative environment of higher education institutions, the following pedagogical conditions have been identified: increasing motivation and focusing the educational process on the subjectivity of the student's personality; selection of content, methods and forms of learning that ensure the integration of the process of forming cognitive and cultural competence.

Keywords: cognitive-cultural competence, cultural and creative environment, cognitive learning.

Постановка проблеми. Складність процесів відновлення українського суспільства в сучасних умовах викликана змінами у всіх сферах життєдіяльності людини, в сучасному способі життя, характері виробництва, демократизації всіх сторін суспільного життя. Ці процеси диктують необхідність глибокого теоретичного осмислення способів перетворення суспільних інститутів, серед яких найважливішим є освіта, а також висувають вимоги подальших досліджень у галузі педагогічної теорії та практики, актуалізують пошук наукових обґрунтувань напрямів модернізації системи освіти загалом та вищої професійної освіти, зокрема. Разом з тим, у перехідні історичні періоди, суспільні процеси розвитку виходять на принципово новий рівень, виникає розбіжність між новими тенденціями розвитку культури та традиційною системою освіти.

Модернізація української вищої школи неможлива без процесів культури творення, що відбуваються у сучасному світі. Враховуючи те, що підготовка фахівців не може обмежуватись вузькою професіоналізацією для творчої самореалізації майбутнього фахівця, необхідно орієнтуватись на творчість у її різноманітних видах і проявах, інтелектуальну активність, що виявляється у змісті навчання.

Актуальними стають питання тісного взаємозв'язку культури з наукою, освітою, мистецтвом та її вплив на людину, а отже формування моделі культуротворчого середовища, яке включає багаторівневість і багатопрофільність ЗВО з набором різноманітних освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз філософсько-педагогічних поглядів мислителів минулого (Арістотель, Я. Коменський, І. Песталоцці, К. Ушинський) окреслив проблеми творчого саморозвитку людини, а також деякі професійно-творчі складники діяльності людини.

Теоретичну основу дослідження склали: наукові праці, які ґрунтуються на ідеях: сучасної теорії національної освіти (В.Андрущенко, І.Бех, І.Зязюн, В.Кремень, Н.Ничкало, О.Савченко, О.Сухомлинська); психологічної теорії розвитку особистості (Дж. Гілфорд, Дж. Піаже, Е. Торренс, Г. Костюк, Н. Чепелева, Т.Яценко); теорії культурно-історичної освітньої парадигми (С.Кримський, К.Маннгейм, О.Олексюк, М.Попович, Ф. Фребель); теорії культурологічного підходу до сучасної освіти (Ш. Амонашвілі, А. Дістервег, Г. Падалка, О. Рудницька);

У психолого-педагогічній літературі термін «когнітивний розвиток» визначається як вплив шкільного навчання на когнітивний розвиток дитини (М. Коул); розумовий ріст людини від дитинства до дорослості (Г. Глейтман); розвиток, мислення людини як складний результат зростання, що починається з моменту народження (Р. Солсо).

Методологічну основу дослідження визначили: філософська концепція символічних форм (С.Лангер); концепція аналітичної філософії мови (Г.Райл);

семіотична концепція (К. Гірц); теорія аналізу соціальної взаємодії (Г.Зіммель); положення когнітивної методології (Г. Бейтсон), методологічні положення педагогічних досліджень (Н.Бібік, В. Кудін, О.Пехота).

Концептуальні ідеї, що сприяють розв'язання проблем розвитку творчої обдарованості студентської молоді в процесі професійної освіти проаналізовано в роботах Б. Бриліна, В. Дряпкі, О. Загребельної, Л. Коваль, О. Кульчицької, О. Л. Музики. Проте, вивчення наукової бази та стану освітньої практики виявляє недостатній науковий інтерес до проблеми формування культуротворчого середовища закладу вищої освіти: загальна педагогіка досліджує виховну та освітню сферу середовища; недостатньо наукових праць присвячено проблемі впливу культуротворчого середовища вищого навчального закладу на розвиток особистості майбутнього фахівця.

Мета статті - теоретично обґрунтувати ефективність моделі педагогічного процесу, яка ґрунтується на умовах реалізації когнітивно-культурної компетенції студентів у культуро творчому середовищі закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших завдань сучасної педагогіки є забезпечення не тільки засвоєння знань, а й формування способів пізнавальної діяльності як прояву інтелектуальної культури. Концепція культуро центрizmu, згідно з якою у центрі є культура, являє собою багатоаспектний феномен, уможливорює соціалізацію особистості, створює сприятливі умови для її індивідуалізації, сприяє виявленню в індивіда його можливостей та здібностей. Культура створюється самим індивідом – творцем, й породжує унікальні можливості для самого індивіда[1].

У нашому дослідженні культуро творче середовище закладу вищої освіти розглядається як система життєдіяльності, що включає взаємопов'язану сукупність навчальної та дозвілєвої діяльності студентів та викладачів, покликана формувати їх культурно-освітнє мислення, актуалізувати ціннісні орієнтації, реалізувати творчий потенціал та забезпечувати валеологічні чинники професійно-навчального функціонування[2]. Таке культуротворче середовище спроможне реалізовувати нові моделі освіти, направлені на посилення в них особистісної домінанти та пріоритетність творчої самореалізації, на впровадження активних методів навчання, можливість демократизації навчання, відновлення соціокультурної освітньої інфраструктури та розвитку співробітництва з іншими закладами вищої освіти.

Сформоване культуротворче середовище закладу вищої освіти визначає цінності, якість, унікальність освітнього та виховного середовища закладу вищої освіти. З погляду ціннісних основ культуротворчого середовища, виділяються три групи основних цінностей:

1. Цінності соціально-виховного спрямування, які передбачають: досягнення принципової згоди між суб'єктами соціально-виховного простору (державою, суспільством, освітніми закладами, викладачами, студентами) про цілі, структуру і форми освіти та виховання; застосування механізмів продук-

тивної взаємодії у процесі прийняття та виконання основних управлінських рішень, реалізації освітньої та соціально-виховної політики; формування єдиного соціокультурного виховного простору.

2. Культурно-національні цінності, пов'язані з усвідомленням системами виховання та педагогічної підтримки свого місця й завдань в сучасній дійсності, а саме: збереження історичної та культурної спадщини, актуалізація та реконструкція соціальних проблем у виховному просторі, створення умов для суспільного розвитку.

3. Глобальні цінності, які обумовлюють: входження кожного студента в контекст індивідуального, соціального та глобального розвитку; важливість включення кожного суб'єкта соціально-виховного простору в полісуб'єктний діалог, який дозволяє зрозуміти унікальність та загальність формування й трансформації окремих культурних форм, соціальних систем та їх культурну обумовленість. Реалізація цих цінностей обумовлює зміни у всіх аспектах педагогічної культури, включаючи інституціональні аспекти (організація функціонування та розвиток освітніх систем), а також – систему підвищення кваліфікації, перепідготовки й професійного консультування викладачів.

Визнання культуротворчого середовища закладу вищої освіти як явища, що відображає особливості та ціннісні установки сучасного світу, визначає методологію його побудови, здатної забезпечити формування основ нового культурно-освітнього й соціально-педагогічного мислення. Педагогічні механізми моделювання культури творчого середовища закладу вищої освіти визначають ефективність внутрішньої трансформації середовища, від якої залежить розуміння сутності впливу цього середовища на його окремі об'єкти. Освітній процес у культуро творчому середовищі закладу вищої освіти будується на застосуванні теорій свідомості та мислення сучасної педагогіки, за допомогою яких вибудовується така модель педагогічного процесу, яка розвиває не лише інтелектуальні навички, а й способи пізнання через емоційну сферу та інтуїцію, асоціативні механізми, сенсорно-перцептивне відображення дійсності.

Когнітивний розвиток (англ. Cognitive development, нім. Kognitive Entwicklung) – це розвиток усіх видів пізнавальних процесів, таких як відчуття та сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення та інтелект, рішення логічних й творчих задач, що змінюються з віком людини. Для збереження індивідуальності, розвитку особистості та успішної життєдіяльності людині необхідно володіти здатністю пізнавати.

Пізнання не є пасивним процесом, воно завжди поєднане з перетворенням пізнаного, що визначається когнітивною самостійністю. Когнітивною самостійністю ми називаємо саме відповідну якість, що інтегрує: показники емоційно-мотиваційної, вольової та спонукально-оцінювальної сфери психіки; сформований у особистості тезаурус декларативних знань, комплекс процедурних умінь і навичок, компетентність у здійсненні навчально-пізнавальної та професійної діяльності[3].

Когнітивно-культурне навчання – це модель педагогічного процесу, що розвиває як інтелектуальні навички, так й способи пізнання через емоційну сферу та інтуїцію, асоціативні механізми, сенсорно-перцептивні канали. Головна мета когнітивно-культурного навчання — це здатність особистості виконувати завдання будуючи стратегію розв’язання проблеми. Тут пізнання сприймається як процес, який повною мірою запускається лише у реальному середовищі, у тих конкретних ситуаціях чи комплексі подій, тобто, контекстне пізнання здійснює зв’язок між отриманням знань, та тим, як їх можна застосувати у діяльності. Як ми бачимо, значний обсяг роботи для вирішення такого роду проблем слід віднести до освітніх систем.

Поняття «когнітивний стиль» вперше використав австрійський психолог А. Адлер для позначення рис особистості, які становлять стійкі індивідуальні особливості пізнавальних процесів, що зумовлюють використання різних дослідницьких стратегій. У межах його індивідуальної психології під когнітивним стилем розуміли особливості життєвого шляху індивіда, структурованого постановкою та досягненням цілей[4].

Представник когнітивізму, американський психолог та педагог Дж. С. Брунер розглядає навчання як процес створення здобувачами знань власного «культурного досвіду», що має соціальний характер та зумовлений культурно-історичним контекстом[5]. Представник цього ж напрямку, швейцарський психолог Ж. Піаже вважав, що здобувачі знань у процесі навчання опановують структуровану інформацію, виконують формально-логічні операції, що дозволяє їм уявити навчання як діяльність. Відповідно до цієї теорії здобувач знань у процесі навчання виконує конкретні, формально-логічні та творчі операції, передбачені запрограмованою й повністю соціально детермінованою діяльністю. При цьому у того, хто навчається, високий ступінь осмислення навчання[6].

Найважливішими складниками навчання є його зміст та форма. Зміст діяльності навчання - це предметність та матеріальна практика, що має об’єктивно-суб’єктивну природу. Предмет, дійсність, чуттєвість у навчанні - це не просто об’єкти, або форми споглядання, а чуттєво-людська, суб’єктивна пізнавальна практика. У діяльності того, хто навчається, відображається предметний матеріальний світ й активна перетворювальна роль як суб’єкта цієї діяльності. Кінцевий ефект будь-якої діяльності — перетворена дійсність, пов’язана із задоволенням пізнавальних та практичних потреб, що передбачена у їхній свідомості метою, образом та мотивом діяльності.

Предметом діяльності особистості у процесі навчання є дії, які вона виконує задля досягнення передбачуваного результату діяльності. Найважливішими якостями цієї діяльності є самостійність, яка виявляється у самокритичності та критичності, пізнавальній активності, що виявляється в інтересах, прагненнях та потребах, готовності до подолання труднощів, оперативність, яка передбачає правильне розуміння поставлених завдань, вибір необхідного впливу і темпу їх вирішення.

Когнітивний стиль навчання містить в собі відчуття, упізнавання, уяву, судження, спогади, навчання, роздуми та умовиводи[7].

У нашому дослідженні когнітивний стиль навчання формують такі види операцій:

- Уміння виділяти об'єкти з контексту.
- Уміння розглядати проблему у різних системах координат.
- Схильність до аналізу та самоаналізу.
- Гнучкість розумової діяльності.
- Здатність до вирішення проблемних ситуацій.
- Комплекс заходів, спрямованих на досягнення готовності студентів до свідомого вибору своєї майбутньої професії.
- Набуття освіти через збагачення індивідуального, інтелектуального та ментального досвіду.

Когнітивною діяльністю вважають діяльність, що спирається на пізнавальні (когнітивні) здібності студента. До когнітивних здібностей належать: логічні та емоційно-образні здібності, смислове та наукове бачення, здатність прогнозувати перспективу, формулювати гіпотези, робити висновки та ін. Головним принципом розвитку пізнавальних здібностей є первинність пізнання студентами реальності та самостійність отримання знань.

Когнітивно-культурна компетенція студента представляє готовність до діяльності, самоорганізації та розвитку пізнавальної сфери, постійного підвищення освітнього рівня, рефлексії, актуалізації потенціалу до самостійного набуття нових знань та умінь.

Структура когнітивно-культурної компетенції студента включає мотиваційний, когнітивно-операційний, творчо-діяльнісний та оцінювальний компоненти, кожен з яких має універсальну та специфічну характеристику. Структурні компоненти когнітивно-культурної компетенції студента визначають: мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки до навчання та підвищення освітнього рівня (мотиваційний компонент); систему фундаментальних знань з різних сфер, загальні та спеціальні вміння (когнітивно-операційний компонент); досвід, сукупність умінь творчо застосовувати знання на практиці та індивідуальні особливості засвоєння (творчо-діяльнісний компонент); самодіагностику та самоаналіз, свідомо контролювати та оцінювати результати своєї культури творчої діяльності, результативність та доцільність вживаних рішень (оцінювальний компонент).

Універсальний складник мотиваційного компонента виявляється у сформованості позитивного емоційного ставлення до процесу навчання та пізнання, усвідомленні мети навчання, у бажанні підвищення освітньо-культурного рівня, прояві інтересу до навчання. Специфічний складник включає мотивацію студентів до підвищення власного освітнього рівня з конкретних предметів. Показник мотиваційного компонента – стійкість та спрямованість мотивації.

Універсальний складник когнітивно-операційного компонента включає фундаментальні знання з різних галузей (факти, поняття, теорії, принципи тощо); знання, вміння та навички вирішення навчально-пізнавальних завдань за допомогою загальних умінь (аналіз, порівняння, узагальнення тощо). Специфічний складник включає спеціальні вміння та знання з навчальних предметів. Показник когнітивно-операційного компонента - рівень знань та умінь.

Універсальний складник творчо-діяльнісного компонента виявляється у виробленні досвіду та формуванні адаптивної діяльності: здатність реалізувати на практиці знання у конкретних ситуаціях, вибір стратегій навчання, управління процесом навчання, наявність власного стилю дії, вибір способів діяльності (уміння планування, прогнозування тощо). Специфічний складник виражається у застосуванні знань на практиці з урахуванням специфіки навчання на підготовчих курсах та специфіки предмета. Показник творчо-діяльнісного компонента – творча активність особистості.

Універсальний складник оцінювального компонента включає усвідомлення особистості як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності на основі рефлексії та самоаналізу, необхідності аналізу причин невдач, роботи над недоліками, прагнення до виправлення своїх помилок (показник навички обґрунтованої оцінки, вироблення критеріїв оцінки результатів). Специфічний складник є регулятором особистих досягнень і спонукань зростання, виявляється у вмінні проводити самодіагностику та самоаналіз своєї діяльності з конкретного предмета, оцінювати результативність та доцільність рішень. Показник оцінювального компонента - самооцінка та рефлексія.

Комплекс педагогічних умов успішного формування когнітивно-культурної компетенції забезпечує: підвищення мотивації та створення емоційно-позитивного настрою студентів; орієнтація освітнього процесу на суб'єктність особистості студента з урахуванням специфіки вікових та індивідуально-психологічних особливостей; підбір змісту, методів та форм навчання, що забезпечують інтеграцію процесу формування когнітивно-культурної компетенції та збереження необхідного рівня предметної підготовки; проведення системної та цілеспрямованої діагностики навчально-пізнавального процесу у культуротворчому середовищі закладу вищої освіти.

Згідно з дослідженням британо-американського вченого Г. Бейтсона пізнання цілісного світу представляє процес відображення у свідомості людини нерозривної холістичної єдності всіх її частин, когнітивні процеси взаємопов'язані мережею відносин, як загальні «схеми» здійснення когнітивної діяльності та виступають як об'єктивні інваріанти реальності, що характеризують її надмірність і мають першорядне значення для життєдіяльності («патерн») [8]. Використовуючи уявлення про зворотний зв'язок, Г.М. Бейтсон розглядає пізнання будь-якої природної освіти як сукупність причинно-наслідкового ланцюга, де перша ланка зазнає впливу з останньої

ланки. Тому ефективна когнітивна діяльність особистості проявляється у її саморегуляції та самоосвіті у вигляді оптимізації рефлексивного мислення у різноманітних умовах.

Процес інтелектуального розвитку особистості пов'язаний з диференціацією когнітивних структур внутрішніх, стабільних психологічних систем репрезентації знань, що зберігаються в довгостроковій пам'яті, є системами вилучення та аналізу поточної інформації – формально динамічними характеристиками інтелектуальної діяльності. Інтелектуально- когнітивна сфера особистості забезпечує динамічне відображення дійсності та її перетворення, формування досвіду, побудову моделі світу, регуляцію діяльності. У цій сфері специфічно взаємодіють психічні процеси, забезпечуючи єдиний потік цілісної свідомої відображеної та перетвореної продуктивної діяльності.

Успішне формування когнітивно-культурної компетенції студентів у культуро творчому середовищі закладу вищої освіти спирається на важливість мети навчання; динамічність та здатність моделі педагогічного процесу до змін; єдність дискретності та цілісності процесу пізнання й навчання; зв'язку теорії з практикою; системність соціокультурних заходів, що проводяться; специфіку коригування зв'язку між компонентами когнітивної компетенції.

Сучасний стан культурної свідомості та розуміння освіти як способу входження людини в цілісне буття культури, як розуміння й здійснення індивідом родових та видових смислів життя, як набуття внутрішньої форми самої людини вступає у суперечність з технократичним характером освіти, актуалізуючи проблеми переходу від суто раціонального, репродуктивно-інформаційного до творчого, культурно-особистісного, до синтетичних форм знання, що поєднують у собі зміст та методи як науково раціонального, так й гуманітарного характеру. Сучасна культура характеризується дедалі більшою інтеграцією науки та виробництва, мистецтва, типів та стилів життя, формуванням нового типу раціональності, при якому асоціативність стає домінантною рисою мислення[9].

Риси нової парадигми освіти виявляються у тому, що метою освітнього закладу є виховання та розвиток людини, здатної до культурного творення, продуктивного діалогу з природою, соціумом, культурою; цінність освіти нерозривно пов'язана з культурним досвідом та практичною діяльністю, з особистісними смислами життєдіяльності, індивідуальними здібностями людини, її особистісним зростанням; внутрішній досвід особистості сприймається як контекст пізнання (заохочуються інтуїція, фантазії, вираження почуттів, накопичені життєві враження). Цілісний педагогічний процес в культуро-творчому середовищі закладу вищої освіти передбачає таку організацію життєдіяльності особистості, яка б відповідала її життєвим потребам та інтересам, збалансовано впливала на всі сфери життя особистості: свідомість, почуття, волю, викликала позитивні переживання та стимулювала мотиваційно-ціннісне ставлення до явищ навколишньої дійсності.

Взаємодія наукових та художніх, раціональних та ірраціональних способів освоєння світу ведуть до появи цілісної узагальненої картини світу, що враховує його різні характеристики. У науці та мистецтві, логіко-гносеологічній та художньо-естетичній формах відображення, раціональне та емоційне представлені у найбільш концентрованому вигляді. Тому пізнавальна функція науки та мистецтва виступає загальною підставою, яка найбільше розкриває можливості їх зіставлення та аналізу. Взаємодія наукової моделі та художнього образу допомагає отримати ті знання, які дають особистості можливість реалізувати їх у творчій діяльності, а також, засвоювати не тільки норми та правила культурної поведінки, а й набувати сутнісного сенсу зі сформованим світоглядом, свідомістю, ціннісними позиціями, здатності до життя в мінливих умовах постіндустріальної культури.

Розгляд фрагмента змісту освіти як феномена, через який визначається культура, дозволяє здійснювати сходження від приватного до спільного, осмислювати своє життя та його взаємозв'язок з іншими у контексті пізнавальної діяльності. Взаємодія науково-теоретичного та емоційно-образного пізнання в освітньому процесі призводить до можливості своєрідної реконструкції цілого. З'являється новий тип знання, творчий за своєю природою, який виступає у вигляді проблеми, яку потрібно осмислити та вирішити самотійно.

Висновки. Формування когнітивно-культурної компетенції студентів як культуротворчий та особистісно-розвивальний процес забезпечує входження особистості у світ культури та включає рівні: актуалізація особистісного сенсу, його взаємодії з культурним значенням та збагачення, формування осмисленої особистісної ціннісної позиції, осмисленої постановки цілей культуротворчої діяльності.

У дослідженні визначено, що особистісне знання є результатом розуміння та сукупним результатом взаємодій соціокультурних, педагогічних, професійно-педагогічних та індивідуально-особистісних цінностей учасників освітнього процесу. Уточнено зміст поняття «когнітивно-культурна компетенція» як утворюючого механізму, що забезпечує творчу реконструкцію культурного сенсу в актуальних формах рефлексивної та комунікативно-діяльної активності особистості у культуро творчому середовищі закладу вищої освіти. Уявлення про культуру когнітивної компетентності відображає інваріантний складник ціннісно-розвивального культуро творчого середовища, що забезпечує реалізацію педагогічних цінностей у формах освітньої діяльності.

Література:

1. Балл Г.О., Медінцев В.О. Особистість як індивідуальний модус культури і як інтегративна якість особи / Г.О. Балл, В.О. Медінцев. //Горизонти освіти.- 2011. –№ 3- С.7-14.
2. Ордіна, Л.Л. Структурні компоненти культуротворчого середовища закладу вищої освіти. /Л.Л. Ордіна// Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм» (19 березня 2021 р.) – Кременчук: 2021- с. 180-186.

3. Євдокімова О. О. Історія психології: навч. посіб. /О.О. Євдокімова.- Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид. допов., 2020. - 320 с.
4. Адлер А. Наука жити: сб./ А. Адлер. – К: Port-Royall, 1997.- 287 с.
5. Jerome S. Bruner. The process of education. Harvard University Press, 1960.- 92 p.
6. Piaget J. Studies in Reflecting Abstraction. Hove, UK: Psychology Press, 2000. – 350 p..
7. Ph.Tyson, R.L.Tyson. Psychoanalytics Theories of Development: An Integration New Haven & London: Yale University Press, 1990. – 167 p.
8. Bateson G. Mind and Nature: A Necessary Unity (Advances in Systems Theory, Complexity, and the Human Sciences). — Hampton Press, 1979.-254 p.
9. Леві-Строс К. Первісне мислення./ К. Леві-Строс.- К.: Український центр духовної культури, 2000. — 324 с.

References:

1. Ball, G.O., & Myedincev, V.O. (2011). Osobistist yak individualnij modus kulturi i yak integrativna yakist osobi [Personality as an individual mode of culture and as an integrative quality of a person]. *Gorizonti osviti. - Horizons of education*,3, 7–14 [in Ukrainian].
2. Ordina L.L.,(2021). Strukturni komponenty kulturotvorchoho seredovyscha zakladu vyshchoi osvity [Structural components of the cultural environment of a higher education institution]. Proceedings from APSP' 21: *II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni pytannia suchasnoi pedahohiky: tvorchist, maisternist, profesionalizm» - International Scientific and Practical Conference "Actual Issues of Modern Pedagogy: Creativity, Mastery, Professionalism"*. (pp. 180-186). Kremenchuk [in Ukrainian].
3. Yevdokimova, O. O. (2020). *Istoriia psykholohii [History of psychology]*. Kharkiv: MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
4. Adler, A. (1997). *Nauka zhyty [The science of living]*. Kyiv: Port-Royall [in Ukrainian].
5. Jerome S. Bruner (1960). *The process of education [The process of education]*. Harvard University Press.
6. Piaget J. (2000). *Studies in Reflecting Abstraction. [Studies in Reflecting Abstraction]*. Psychology Press.
7. Ph.Tyson, R.L.Tyson (1990). *Psychoanalytics Theories of Development: An Integration* New Haven & London: Yale University Press.
8. Bateson G. (1979). *Mind and Nature: A Necessary Unity: Advances in Systems Theory, Complexity, and the Human Sciences: Hampton Press.*
9. Levi-Stros, K.(2000). *Pervisne myslennia[Primitive thinking]*. Kyiv: Ukrainskyi tsentr dukhovnoi kultury [in Ukrainian].